

Asia: VN/14985/2022

Lausuntopyyntö kunnossapitolain toimivuusarviointi -raportista

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko toimivuusarviointi mielestänne riittävän kattava? Jos ei, mitä arvioinnista on jäänyt puuttumaan ja millaisia lisäselvitystarpeita tunnistatte?

Toimivuusarvioinnin johtopäätöksetkin tukevat näkemystä kokonaisuuden arvioinnista, ei vain kuntien tai kunnossapidon näkökulmasta, vaan lain vaikutukset ovat erittäin merkittäviä myös muille toimialoille. Kunnossapitolain rajapintojen yhteensovittaminen muiden lakien, määräysten ja tavoitteiden kanssa on tärkeä kokonaisuus. Toimivuusarvioinnissa on tehty erittäin hyvä ja kattava toimivuusarviointi, monet toimenpide-ehdotukset liittyvätkin käytäntöjen tarkentamiseen, toimintatapojen kehittämiseen ja parempaan yhteistoimintaan.

2. Mitä mieltä olette toimivuusarvioinnin havainnoista liittyen katujen ja yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapitoa koskeviin säännöksiin (lain luvut 2 ja 3)?

On aivan kriittisen tärkeää, että lain päivityksissä huomioidaan yhteiskunnan sujuvan ja viiveettömän kehittämisen tarpeet. Kaduille ja yleisille alueille keskittyvät myös erilaiset puhtaan siirtymän hankkeet, vain muutamia mainiten: sähköautojen lataus, fossiilisista lämmönlähteistä luopuminen ja uusiutuvan energian hankkeet. Alueilla tehtävää työskentelyä on mm. energiaverkkojen uudistaminen toimitus- ja huoltovarmuusinvestoinnit, ylläpito ja asiakastarpeisiin vastaaminen koskien sähkö, kaukolämpö, -jäähdytys- ja kaasuverkkoja. Työskentely keskittyy erityisen paljon asutuille ja tiheästi asutuille alueille – näillä alueilla on eniten asiakkaita ja eniten uudistus- ja perusparannustarpeita. Muutoksilla energiaverkkoihin vastataan yhteiskunnan tarpeisiin, kehittämiseen sekä kuluttajien ja yritysten tarpeisiin. Näitä muutoksia ovat mm. liittymämuutokset, täydennysrakentamisen energiatarpeet ja saneerauskohteiden muuttuneet tarpeet.

3. Mitä mieltä olette toimivuusarvioinnin havainnoista liittyen kaduilla ja yleisillä alueilla tehtävien töiden sääntelyyn?

On erittäin tärkeää, että muutoksessa huomioidaan vaikutukset koko yhteiskunnan kehittämiseksi. Kunnossapitolain sääntelyn uudistamisessa tulee varmistaa sääntelykehikon eheys ja ettei siinä tule ristiriitoja toisissa lainsäädännöissä ja mm. energia- ja sähköalan määräyksissä ja standardeissa esitettyjen velvoitteiden kanssa. Soveltamisala tulee selkeästi rajata sellaisiin tosiasiallisiin tarpeisiin, joiden sääntelyyn tätä lakia ollaan päivittämässä ja määrittelyä tulee täsmentää myös toimivallan osalta. Kuten työpajoissa ja arviointiraportissa todetaan, on lakia pyritty soveltamaan laveammin

kuin mihin se alun perin on säädetty – lakia on käytetty mm. sähköturvallisuuteen liittyvien ohjeiden antamiseen, vaikka tähän on oma säädöskehikkonsa ja viranomaisensa. Lain soveltaminen luovasti onkin aiheuttanut epä tietoisuutta ja epäselvyydet on korjattava rajaamalla soveltamisalaa vain tarvittaviin toimiin lainvalmistelussa.

Näemme hyvin haastavana ajatuksena kuntien esittämät määräysvallan lisäämisen sekä kielto- ja maksuperusteet yhteiskunnan kehittämistä ”työmaasta aiheutuvaa haittaan ” vedoten. Kuntien toivoma mahdollisuus kieltää työn suorittaminen tai siirtää sen ajankohtaa olisi erittäin haitallinen yhteiskunnan kehittämisen kannalta. Töitä tehdään välttämättömyysperusteisesti ja sekä infrastruktuurin ylläpito ja uudet tarpeet tulevat yhteiskunnan ja kuntalaisten tarpeista. On ymmärrettävää, että kaikki työmaat aiheuttavat haittoja ja poikkeusjärjestelyjä, mutta muutokset ja työmaat ovat välttämätön edellytys kaikelle uudelle, vanhan ylläpidolle ja yhteiskunnan kehittämiseksi. Myös kuntien toimiminen työmaita sanktioivana tahona vaatii selkeän harkinnan, on jo useita mm. vahingonkorvausvastuuseen, vaaran aiheutumiseen ja työturvallisuuteen liittyviä viranomaiskäytäntöjä – ja seuraamuksia, joita voitaisiin käyttää. Onkin tärkeä tunnistaa kuntien todellinen rooli, mistä kunta vastaa ja voi vastata ja mistä vastaa työmaan omistaja. Esimerkiksi haittojen vähentämiseksi myös työtapoja ja kunnan toimintatapoja tulee tarkastaa.

Hallinnollisissa maksuissa ja luvissa tulisi aina punnita huolellisesti, mistä asioista on tosiasiallisesti tarve varsinaiselle luvitukselle ja tätä kautta myös pyrkiä vähentämään kaikkia tarpeita ylimääräiselle työlle ja tästä johtuville maksuille. Kaikki maksut tulevat lopulta asiakkaiden ja palveluiden käyttäjien maksettavaksi. Pääsääntöisesti hyvillä vakiokäytännöillä, selkeillä tarvemäärittelyillä ja ilmoitusmenettelyillä voidaan hoitaa suuri osa kohteiden ilmoitustarpeista, ja tekijät vastaavat aina työmaistaan ja työn jäljestä. Ilmoitusmenettelyjä, yhdenluokun periaatetta ja yksinkertaisia käytäntöjä tulee kehittää. On hyvin tärkeää, että erilaisilla lupamenettelyillä ja ilmoitusmenettelyillä on selvärajainen käsittelyaika, muuten ei käsittelevälle organisaatiolle tule velvollisuutta seurata onnistumista ja varata tähän riittäviä resursseja. Aikarajat lupien ja ilmoitusten käsittelylle ovat siis perusteltuja ja tarpeellisia. Kuntien ehdottamat pidennykset tai poistot käsittelyaikoihin osuvat aina loppukäyttäjän hankkeeseen tai yhteiskunnan kehittämiseen ylimääräisenä viiveenä, viiveet myös kertautuvat, sillä hankkeissa tarvitaan tyypillisesti useita peräkkäisiä vaiheita.

4. Mitä mieltä olette muista toimivuusarvioinnissa esitetyistä nykyisen lain kehittämistarpeista sekä esitetyistä kokonaan uusista sääntelytarpeista?

Raportissakin todettua, 14 a § kadulla ja muilla yleisillä alueilla tehtävät työt, nykyisen lain voidaan todeta mahdollistavan joustavan toiminnan verkkojen rakentamisessa ja ylläpidossa sekä verkostojen rakentamista ja ylläpitoa säätelevän lainsäädännön ja niihin perustuvien standardien noudattamisen.

Kuntien tarpeet antaa tarkempia määräyksiä tulee johtaa toiminnallisista tavoitteista, joita pyritään saavuttamaan ja joita ei muuten voitaisi saavuttaa. Verkostorakentamistakin tehdään kansainvälisten standardien mukaisesti, ei siis pitäisi olla juurikaan tarvetta kunta- tai työmaakohtaisille määräyksille, vaan valtaosa tavoitteista voitaisiin hoitaa yleisillä toimintatavoilla.

Monen eri tahon esille tuoma tarve tilapäisten liikennejärjestelyjen paremmasta tasosta, esteettömyydestä ja turvallisuudesta sekä työmaa-alueiden ennallistamisen tarkempi määrittely ovat kannatettavia tavoitteita, mutta näitä ei pitäisi ratkaista lisäisellä kuntakohtaisella määräysvallalla, vaan kehittämällä paremmat ja yhteisesti hyväksytyt tavat toimia – esimerkiksi esteettömyyden vaatimukset eivät voi olla kuntakohtaisesti määrättäviä tai harkittavia.

Erilaisten kuntien esille tuomien työmaiden sanktiointitoiveiden osalta on syytä tehdä erittäin huolellista harkintaa. Esimerkkeinä, yhteisrakentamisen työmaat ovat usein monityövaiheisia ja aikaa vieviä, joskus koko kadun sulkeminen työn ajaksi on turvallisempi, toimivampi ja nopeampi tapa suorittaa laajoja saneeraushankkeita – ei siis ole yhtä oikeaa tapaa ja sanktioinnin kehittämisen sijaan tulisikin kehittää töiden koordinoitua, toimintatapoja ja suunnittelua. Kuntien omien pitkäjähtäimien saneeraussuunnitelmien puute on esteenä urakoiden aikatauluttamiseen yhteisrakentamisena ja aiheuttaa tarpeetonta katujen avaamista – verkkotoimijat tekevät suunnitelmia useita vuosia eteenpäin, myös kuntien pitää tähän pystyä.

5. Onko teillä muita terveisiä tai palautetta lainvalmistelua varten?

Selvityksen toimenpide- ja kehitysehdotukset painottuvat paljolti mm. lakien rajapintojen läpikäyntiin ja yhteensovittamiseen, hyvien toimintamallien ja -käytäntöjen kehittämiseen, osaamisen kehittäminen, suunnittelun ohjeistuksen ja koulutuksen ympärille. Ongelmat ovatkin pitkälti toimintatavoissa, eivätkä ne parane kuntien esittämällä sanktioilla, kielloilla tai määräysvallan lisäämisellä.

Verkkojen omistajien näkökulmasta nykyinen laki toimii suhteellisen hyvin. Yhteistyön, yhtenäisten käytäntöjen ja yhteiskunnan kehittymisen mahdollistamisen ja muiden lakien ja yhteiskunnan tavoitteiden huomioiminen ja yhteensovittaminen tulee olla osana lainvalmistelun tavoiteasetantaa. Yhteiskunnan kannalta välttämättömien verkkojen ylläpidon, rakentamisen ja muutosten tarpeet on huomioitava. Kuntien hankkeiden ja kunnossapidon parempi suunnitelmallisuus mahdollistaisi infran yhtenäisen ylläpidon toisin kuin ajallinen rajoittaminen, kuntia tulisikin velvoittaa pidemmän tähtäimen suunnitteluun.

Lupakäytäntöjen sujuvoittaminen ja yksinkertaisten ilmoitusmenettelyjen toimintatapojen yhtenäistäminen ovat tarpeellisia, nykyisellään vastuut ovat osin pirstaloituneita ja laki ei edistä suunnitelmallista toimintaa luvittamisen ja menettelyjen kehittämiseksi.

Tarkentava korjaus raporttiin:

Toimivuusraportti antaa hyvin kevyen katsauksen energiaverkkojen ”ylläpitotarpeisiin”. Se, ettei energiaverkoissa ole juuri korjausvelkaa, ei tarkoita, etteikö niissä olisi jatkuva suurikin saneeraustarve tai etteikö saneeraustarve voisi olla kasvava. Tämä on välttämätöntä ylläpitoa, ettei korjausvelkaa pääse syntymään ja korkean toimitusvarmuuden takaamiseksi. Toimitusvarmuus on sähköverkkojen osalta kirjattu lakiinkin, yhteiskunnan ollessa hyvin riippuvainen katkottomasta

sähköjen toimituksesta. Sähköverkon laajemmat toimitusvarmuusinvestoinnit, muun ylläpidon ja saneerauksen ohella, jatkuvat 2036 asti – toisin kuin raportissa todetaan, että sähköverkkojen uudistaminen olisi jo tehty.

Hillamo Harri
Energiateollisuus ry